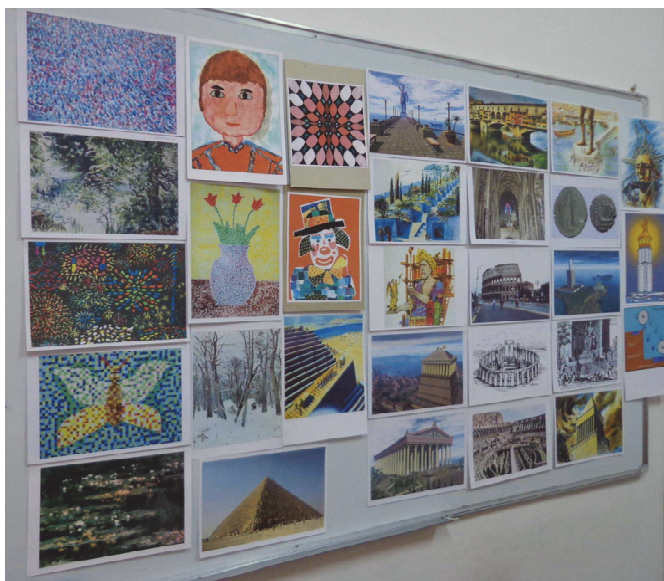

Muhi Sándor

A képzőművészeti nevelés és a kézművesség módszertana tanításának aktuális kérdései a felsőoktatásban

Sokan a szememre vetették azt, hogy módszertani írásaimban, tanulmányaimban nem használok elég könyvészeti utalást, nem hivatkozom lépten-nyomon a szakirodalomra. A magyarázat egyszerű, nem létezik romániai magyar szakirodalom ezen a területen. Esetleges és hiányos a magyarországi szakirodalom is, amelynek vannak ugyan figyelemre méltó eredményei, de ezek javarésze alig alkalmazható a mi, más előzmények, tapasztalatok, elvárások alapján kialakult tanügyi rendszerünk keretei között. Marad tehát, mint lehetőség, a tapasztalati adathalmazok, képanyagok összegzése, megosztása a szerző számára, aki abból a meggondolásból készíti, publikálja évek óta az írásait, szerkeszti elektronikusan rögzített összeállításait, honlapját, hogy ezek segítségével megossza tapasztalatait, és felhívja az érdeklődők figyelmét a vizuális nevelés jelentőségére az egyre erőteljesebben és visszafordíthatatlanul vizualizálódó világban. Fontosabb, sürgetőbb ennek a területnek a megismerése, mint azt sokan hinnék, hiszen elsősorban ezen múlik, hogy mit kezd a jövő generáció azzal a hatalmas képi információáradattal, amely a médiák, elektronikus kütyüknek köszönhetően naponta a nyakunkba zúdul.

Alkalmi tárlat szemléltetőkből az előadóterem tábláján

Többen gondolják, hogy szakmai elfogultságomban a szükségesnél nagyobb jelentőséget tulajdonítok az általam tanított tantárgyak szerepének. A valóság az, hogy nem én, hanem a harmadik évezredi tanügy elvárásai igénylik ezt, hiszen a játékos, aktivizáló, kreativitást feltételező módszerek nélkül alig sikerül padban tartani a tanítványainkat a legtöbb tevékenységen. Ezek szükségyszerűsége minden szinten nyilvánvaló, hasonló módszerekkel dolgozom a hallgatókkal is, és arra próbálom szoktatni őket, hogy tevékenységtől, tantárgytól függetlenül minél több ilyen módszert alkalmazzanak majd az óvodákban, valamint az elemi iskolai osztályokban is.

Kik taníthatják a rajztanítás, kézművesség módszertanát a pedagógiai főiskolákon?

Ideális esetben doktori fokozattal rendelkező, komoly módszertani és tudományos tevékenységgel, szakmai tapasztalattal rendelkező szakemberekre lenne szükség, de sajnos azért, hogy heti egy-két alkalommal gyengén fizetett óraadóként dolgozhasson valaki, alig fog több évi erőfeszítéssel doktori fokozatot szerezni. Ráadásul az utóbbi időben csökkentett óraszámmal dolgozunk, és valakik – az érintettek megkérdezése nélkül – váratlanul összevonták a két tantárgyat úgy, mintha nem tudnák, hogy a több érintkezési felület, a hasonló anyagok és technikák használata ellenére két különböző területről van szó.

Semináriumi bemutató

Az viszont megítélésem szerint megkerülhetetlen követelmény, hogy olyan jól felkészült, nagy szakmai tapasztalattal, legalább egyes fokozattal rendelkező rajztanár dolgozzon ezekben az intézményekben, akinek számottevő szakmai jellegű publikációi és képzőművészeti tevékenysége is van, vagyis otthonosan mozog a szakmában és az oktatásban egyaránt. A helyzet az – és erről az illetékesek mélységesen hallgatnak –, hogy Kolozsvár és Szatmárnémeti kivételével ezeket a tantárgyakat nálunk nem szakemberek tanítják, képzőművészeti nevelésből és kézművességből egyedül Szatmáron készülnek fokozati, illetve államisvizsga dolgozatok, hogy a továbbképzőkről, magyar nyelven írott, hazai szakirodalomról, a tantervek, tankönyvek fordítása körüli nehézségekről, a gyakorló pedagógusok rendelkezésére bocsátott korszerű forrásanyagokról, képekről, témaajánlatokról ne is beszéljünk.

Milyenek a lehetőségek arra, hogy felkészítsük a képzőművészeti nevelés és a kézművesség tanítására a jövő pedagógusait?

Pontosabban fogalmazva: mit lehet megtanítani egy félévben, csökkentett óraszámú hallgatóknak, akik közül sokan még életükben nem láttak képesített rajztanárt? Ez fogas kérdés, hiszen az alapfogalmak ismerete nélkül alig kezdhethetjük el a módszertani ismeretek megbeszélését. Ami engem illet, akkor kezdtem ezzel komolyabban foglalkozni, amikor rajztanárként azt a feladatot kaptam 1990-ben, hogy az újralakult szatmári pedagógiai líceumban a rajztanítás, később a kézművesség módszertanát tanítsam.

Csoportos feladat

Akkoriban úgy gondoltam, hogy mindenekelőtt az anyagokat, technikákat, alapelemeket, művészettörténeti alapismereteket szükséges elsajátítani ahhoz, hogy a későbbiekben rátérhessünk a tanítási módokra, eljárásokra is. Az ötéves felkészülési idő alatt mindegyikre még volt idő, lehetőség, de a főiskolákon, főleg a távoktatásban már egészen más a helyzet. Fél év és néhány kurzus, szeminárium keretében alig lehet ezt a hatalmas témakört kielégítően, vagy legalább vég-sőkig leeredukált igényekkel, felületesen körbejárni. Nincs idő előkészületekre, hiszen alig kezdődött meg a félév, a hallgatók már órákat tartanak úgy, hogy még a fontosabb alapfogalmakat sem ismerik. Ez a legtöbb helyen káoszt, zűrzavart, elbizonytalanodást eredményezett és eredményez. Ha sűrűsödik a megoldandó feladatok halma, akkor könnyen kialakulhat a „csak essünk túl rajta” állapot, amely a leendő pedagógusok többségét a későbbiekben egy életen át elkíséri. Úgy tanítanak majd, ahogyan tanultak, ahogyan őket tanították.

Eredmények bemutatása

Ebben a kényszerhelyzetben megítélésem szerint az oktatónak két lehetősége van. Az első az, hogy bedobja a gyeplőt, és hagyja, hogy a dolgok önmagukat alakítsák. Vagyis úgy nem tanít semmit, hogy közben munkát, lázas tevékenységet mímél, betarthatatlan tanácsokat osztogat, és utólagos kritikákkal próbálja menteni a menthetetlent.

A második lehetőség a megoldandó feladatok rugalmas összevonása: az oktató úgy mutatja be a kurzusok anyagát, hogy közben módszertani fogalmakat is közvetít, a szemináriumi feladatokkal tágítja a hallgatók anyag- és technikai ismereteit, és a bemutató alkalmával nemcsak a dinamikus, játékos, kreatív szemléltetést szorgalmazza, hanem a szakszavak helyes és közérthető használatát is.

A gyakorlat azt igazolja, hogy ezen a módon a szűkre szabott idejű tevékenységek hatékonysága megsokszorozható.

Mi segíthet még?

Többek között az, ha a kezdetektől hozzászoktatjuk a hallgatókat ahhoz, hogy a tanultakat minél szélesebb körben használják fel a különböző tevékenységeken, tantárgyak keretében. Például hajtogatunk néhány egyszerű tárgyat: poharat, házat, papírdobozt, és azt kérjük szemináriumi feladatként, hogy legközelebb ezek felhasználási módjait mutassák be a matematika, irodalom, földrajz, történelem, hitoktatás területén. Természetesen itt sem szabad magukra hagyni a hallgatókat, egy-egy ilyen elvárást minden esetben számtalan példa bemutatása előzi meg. Az ünnepvárók, folyosó- és osztálydíszítések, ajándéktárgyak készítése alkalmával a képzőművészeti és kézműves ismeretek előtérbe kerülnek. A mi feladatunk az, hogy minden adandó alkalommal – beleértve a szemléltető készítését is – külön utaljunk ezekre a lehetőségekre. A tevékenységeink nem úgy fognak felértékelődni, hogy az illetékesek megsokszorozzák az óraszámot – bár ez is indokolt lenne, hiszen akkor legalább összegyűlne egy-egy katedrányi óra az iskolákban –, hanem úgy, hogy a képzőművészeti, kézműves kreatív játékok szerepe egyre nagyobb teret hódítson az iskolai és iskolán kívüli tevékenységeken, óvodai, valamint elemi és általános iskolai szinten.

Gyakorló tanítás az első osztályban

Ha a hallgatók kapnak forrásanyagokat, megfelelő, a könyvészeti részben bőven felsorolt informálódási lehetőségeket, akkor lesz mibe kapaszkodjanak a munkahelyükön, és van némi garancia arra is, hogy nemcsak eredményesen tanítanak majd ezeken a területeken, hanem szükségét érzik majd annak is, hogy a saját tapasztalataikat megosszák előadások, egyes fokozatú tudományos dolgozatok megvédése alkalmából. Aki egyszer belekóstol, felfedezi a fenti módszereknek az embert formáló erejét, azt a későbbiekben le sem lehet beszélni arról, hogy pedagógusként ne éljen ezekkel a lehetőségekkel.

Amit te sem szeretsz, annak a szeretetéről másokat sem sikerül majd meggyőznöd

Megítélésem szerint a legfontosabb feladat itt az ismeretek elsajátítása mellett a tantárgy, a kreatív, kísérletező, aktivizáló tanítási mód megszerettetése. Rá kell vezetni már kezdetben a hallgatókat arra, hogy minden ember, tehát ők is tehetségesek, kreatívak, képesek szép, hasznos dolgokat létrehozni, hogy a későbbiekben ugyanerről meggyőzhessék tanítványaikat is. Ez tapasztalataim szerint csak könnyű, gyors, mutatós eredményeket biztosító feladatok kijelölésével, beindításával lehetséges, és persze tengernyi biztatással, dicsérettel, ösztönzéssel, példamutatással.

A hallgatók is rendszeresen fotóznak a tevékenységeken

Az egyéni látásmód és egyedi megoldások csak akkor várhatók a hallgatóktól, ha folyamatosan, jó példát mutatva megelőlegezzük ezt a magatartásmódot.

A gazdag, változatos, új utakat nyitó szemléltetőanyag előteremtése, elkészítése, begyűjtése sem csak az elvárásoktól függ, bő választékkal, felkínált lehetőségekkel folyamatosan segítenünk kell a hallgatókat a megfelelő rajzok, reprodukciók, szemléltetők beszerzésében. A kreatív ötletek nem a semmiből, váratlanul érkeznek, hanem az eredményes, alkalmazható, a gyakorlatban már bevált példák özőne hatására alakulnak ki, válnak természetes igénnyé.

Egy tantárgy, tevékenységi terület szeretetét, a hitet annak fontosságában, létjogosultságában nem lehet mímelni, eljátszani, esélytelen, pályatévesztett az a pedagógus, aki hasonlókkal próbálkozik. Ezért bűn a leendő nevelőket olyan oktatók kezére adni, akik maguk sem hisznek tevékenységük létjogosultságában, eredményességében, nélkülözhetetlenségében. Kreativitásról, kezdeményezőképességről, dinamizmusról, alkalmazkodóképességről csak az a pedagógus beszélhet, aki maga is hasonlóan gondolkodik, cselekszik, él. Közhelynek tűnő alapigazságok ezek, mondhatnánk, ha az élet nem figyelmeztetne nap mint nap arra, hogy nagyon sokan még közhely szinten sincsenek tisztában ezekkel az elvárásokkal, alapelvekkel.

Csoportos feladat kollázs-technikával

Mit tanítsunk?

Mindent, amire jut idő és lehetőség, és amire futja a tudásunkból, felkészültségünkől. A rendszer, felépítettség természetesen itt sem nélkülözhető. Tanítsuk meg az alapelemek felhasználási, alkalmazási módjait. Mutassunk példát arra, hogyan lehet könnyen, ésszerűen egy-egy tevékenységet megszervezni,

legyen gondunk arra, hogy a hallgatók helyesen használják a legfontosabb eszközöket, technikákat, szakkifejezéseket. Mutassunk minél több gyerekrajzot, elsősorban a saját tanítványaink munkáit, hiszen ezekkel hitelesíthetjük elvárásainkat. Ne csak a gyakorló iskolákban tanító kollégáktól várjuk el, hogy órákat tartsanak, hanem tartsunk olykor mi is ilyeneket. Állandó munkahelyemen régebben e miatt vállaltam órákat I–IV. osztályban is. Kézzelfogható, konkrét példákkal utaljunk arra, hogyan lehet ösztönző, aktivizáló módon szemléltetni, vonjuk be a hallgatókat csoportos tevékenységekbe, utaljunk minden adandó alkalommal a tantárgyakon átívelő felhasználási lehetőségekre, tanítsunk technikákat, ismertessünk meg minél több anyagot, módszert. Kézművességből ismerjünk meg minél több természetes, mesterséges és újrahasznosítható anyagot, valamint ezek kreatív alakítási, felhasználási, alkalmazási, kombinálási lehetőségeit, tanítsunk origamit, tangramot, szemléltessük ezek széleskörű felhasználási lehetőségeit. A fentiekén kívül a szatmáriak számára vizsgaanyag a tájékozódás annak a könyvészetben is szereplő DVD-nek az anyagában, amelyeket már az első kurzuson kézhez kapnak.

Szemináriumi bemutató a tanár lakásán

Negyed százada tanítok magyar és román nyelven módszertant, 17 éve dolgozom óvó- és tanítóképzős hallgatókkal. Munkám során azt tapasztaltam, hogy a tanítás lényege, legfontosabb hozadéka nemcsak a fentiekben rejlik, hanem elsősorban a hangvétellel, a hallgatóknak nyújtott segítséggel, a tevékenységeink játékos, közvetlen, ugyanakkor dinamikus hangulatával tanítjuk, neveljük, irányítjuk indirekt módon őket. Akárcsak a tanulók javarésze, ők sem az

okos gondolatokat, a jó tanácsokat, alapigazságokat jegyzik meg, hanem a pedagógus személyiségéből áradó hitet, elkötelezettséget, mobilitást, segítőkészséget, empátiát, szeretetet.

Évek óta minden évfolyammal tartok egy szemináriumot a saját lakásomon, hogy ezen a módon még közvetlenebbé, élményszerűbbé váljék a kapcsolat tanár és hallgató között.

Palackposta

Már régen írom, publikálom, népszerűsítom módszertani elképzeléseimet, gondjaimat azzal a reménnyel, hogy talán valaki egyszer csatlakozik hozzám, segítőkéz kezet nyújt, kiegészíti, gazdagítja, kijavítja, helyes mederbe tereli gondolataimat, elképzeléseimet. Bevallom, még az is átfutott az agyamon, hogy valamilyen tanügyért felelős intézmény mellém áll, kiadja a módszertani írásaimat vagy sokszorosíttatja, esetleg lefordíttatja románra azt a szemléltetőim tartalmazó DVD-t, amely nagyon sok kolléga, tanár, óvó- és tanítónő munkáját segítené. Mindez azonban alig érdekel valakit. Eddig még nem talákoztam olyan emberrel, aki vállalná, hogy átnézi, véleményezi ezt a hatalmas anyagot, szerintem azok is kevesen lehetnek, akik érdemben hozzá tudnának szólni.

Vizsga képzőművészeti nevelésből

Addig, amíg egy csoda folytán valamilyen változás áll be ezen a területen, úgy érzem magam, mint a hajótörött, aki néhány társával (a hallgatókkal, egykori tanítványokkal, fokozati dolgozatokat készítő óvó- és tanítókkal, valamint

azokkal, akik naponta látogatják az általam szerkesztett világhálós oldalakat) egy lakatlan szigeten tengeti napjait, ahonnan évek óta, egyre reménytelenebbül küldözgeti palackba zárt üzeneteit minden irányba.

A fentiek ellenére optimista vagyok, hiszen meggyőződésem, hogy a körülmények, a kor egyre sürgetőbb elvárásai előbb-utóbb rákényszerítik az illetékeseket arra, hogy így vagy úgy, akár utasítások, felső rendelkezések nélkül, vagy azok dacára lépjenek ezen a területen.

Könyvészet

Válogatás a témakörhöz kapcsolódó publikációimból

1. Muhi Sándor: *Szemléltetők* (2015)

Szatmárnémetiben a kurzusok kezdetén minden hallgató kap egy több kötetnyi szöveget és több tízezer képet, reprodukciót, szemléltetőt tartalmazó DVD-t, amelyből kiválogathatják azokat a szövegeket, képeket, reprodukciókat, amelyek segítik őket a szemináriumi feladatok megoldásában, a gyakorló tanításokon, vizsgákon. Ezekből eddig több százat adtam és adok ajándékba folyamatosan idehaza és külföldön egyaránt azoknak, akik ezt igénylik:

muhisandor1945@gmail.com

Az anyagot évente felújítom, kiegészítem. Az összeállítás 30 szakdolgozatot tartalmaz az eddig elkészült 100–120-ból, amelyeket az utóbbi évtizedekben a kihelyezett tagozat hallgatói, illetve a Szatmár megyei óvo- és tanítónők írtak.

2. A honlapomon nagyos sok képet, segédanyagot közöltem:

<http://www.muhisandor.eoldal.hu/>. Ennek az oldalnak eddig közel negyedmillió látogatója volt. Itt olvashatók a módszertani tanulmányaim, a gazdagon illusztrált témajavaslataim az óvodától az egyetemig, de van egy összeállítás *Művészettörténet dióhéjban* címmel, valamint *Szakekifejezések szótára*. Itt publikálom folyamatosan a szemináriumok, gyakorló tanítások képanyagát és még sok más idevágó anyagot.

3. Módszertani írásaim olvashatók a BBTE szatmári tagozatának a honlapján is:

<http://www.bbtepedsm.ro/page.php?page=oktato&id=9>

4. A kihelyezett tagozat facebook oldalán rendszeresen közlök fotósorozatokot a különböző tevékenységekről, ünnepekről, gyakorló tanításokról:

<https://www.facebook.com/BBTE-Szatm%C3%A1rn%C3%A9meti-Kihelyezett-Tagozat-196720740344786/timeline/?ref=hl>

5. Van youtube csatornám, ahol saját készítésű képzőművészeti, művészettörténeti és helytörténeti kisfilmeket lehet megtekinteni:

https://www.youtube.com/channel/UC-ar_NJ_tZzscKuaZBuJaQ

6. Működtetek, szerkesztek kulturális oldalakat, amelyeken a hallgatók, pedagógus kollegák bőven találnak építészeti, képzőművészeti, helytörténeti adatokat, képeket, kisfilmeket, amelyeknek nem csupán a képzőművészeti vagy kézműves tevékenységeken vehetik hasznát:

<https://www.facebook.com/szatmari.kultura>
<https://www.facebook.com/muhisandor>
<https://www.facebook.com/R%C3%A9gi-Szatm%C3%A1r-1443975139206937/timeline/?ref=hl>

7. Az alábbi oldalon is szép számmal olvashatók írásaim, tanulmányaim:
<https://plus.google.com/+MuhiSandor/posts/CSazggm2wNk>
8. Az rmpsz.ro honlapon az *Elektronikus Oktatási Tárb*ban a *Magiszter* folyóiratban számos megjelent tanulmányom olvasható:
<http://rmpsz.ro/hu/src/?keres=TWFnaXN6dGVy>
9. Az Országos Pedagógiai Könyvtár és Múzeum honlapján az alábbi címen olvashatók a tanulmányaim: <http://opac.opkm.hu/pages/modules/opac/opac.php>

Néhány megjelent módszertani jegyzetem, írásom, tanulmányom

- Játszani is engedd. In *A Hét évkönyve*, 1986.
- A Hattyúleány bemutatkozása a Kölcsey Ferenc Főgimnáziumban. In *Szatmári Hírlap*, 2007. december 7.
- A Scriptor díjazta a pályázókat. In *Szatmári Hírlap*, 2009. február 17.
- A gyermeknapi rajzpályázat nyertesei. In *Szatmári Hírlap*, 2009. május 30.
- Egy kis segítség. Módszertani írás. In *Magiszter*, 2007 / Tavasz, 60–66. p.
- Tanulj, hogy taníthass! In *Magiszter*, 2007 / Tavasz, 84–87. p.
- Tanulásról, átélésről, kötődésről. Egy Dsida-kötet és egy mesekönyv illusztrációi kapcsán. Módszertan. In *Magiszter*, 2008 / Tavasz, 71–75. p.
- Vannak magyar reformpedagógiai műhelyeink. I. rész. Módszertani tanulmány. In *Magiszter*, 2009 / Tavasz, 41–56. p.
- Vannak magyar reformpedagógiai műhelyeink. II. rész. Módszertani tanulmány. In *Magiszter*, 2009 / Nyár, 34–46. p.
- Vizsgálunk. Módszertani tanulmány. In *Magiszter*, 2009 / Ősz-tél, 93–102. p.
- A rajztanítás mérföldkövei. I. rész. *Magiszter*, 2010 / Tavasz, 83–93. p.
- A rajztanítás mérföldkövei. II. Rajztanítás a kommunizmus idején. In *Magiszter*, 2010 / Ősz, 94–104. p.
- Gondolatok a gyermekrajzok olvasatairól. In *Magiszter*, 2010 / Tél, 65–77. p.
- Az óvodai környezetről és díszítésről. In *Magiszter*, 2011 / Nyár, 5–18. p.
- Pénz, pénz, pénz. Módszertani tanulmány. In *Magiszter*, 2011 / Ősz, 61–71. p.
- Pedagógusok tudományos munkája. In *Szövetségünk 20 éve*, 2011, 52–55. p.
- Készítsük el a saját címerünket! In *Magiszter*, 2012 / Nyár, 43–53. p.
- Az óvodai és elemi iskolai oktatás mostohagyermek: a kézimunka és a kézművésesség. *Magiszter*, 2013 / Tél, 66–82. p.
- Van-e gazdája az óvodai és elemi iskolai képzőművészeti nevelésnek? In *Magiszter*, 2014, Tavasz–nyár, 46–64. p.
- Ne magyarázd, mutasd! In Demény Piroska, Fóris-Ferenczi Rita (szerk.): *Új utak és módok az oktatásban*. Kolozsvár, 2011, 279–286. p.

- Vannak reformpedagógiai műhelyeink. In *Útkeresés*. Csíkszereda, 2010, Státus Kiadó (a BBTE szatmári tagozatának kiadványa), 133–175. p.
- Képzőművészeti nevelés, kézművesség az előkészítő osztályokban. In *Gyakorlatkönyvben*. Kolozsvár, 2012, Ábel Kiadó, 153–162. p.
- Tanügyi rendszerünk mostohagyereke: a kézművesség. In *Határon innen és határon túl*. Csíkszereda, 2014, BBTE kihelyezett szatmári tagozatának elektronikus kiadványa, 403–415. p.
- MAGYAROKTATÁS.RO (2010. ősz, 2011.)
  - *Néhány gondolat a rajztanítás jelenéről és jövőjéről. Tanulmány.*
  - *Reform. Tanulmány.*
  - *Dobozok versenye. Tanulmány.*
  - *Rendezzünk minél több kiállítást az osztályteremben! Tanulmány.*

Néhány tudományos dolgozat képzőművészeti nevelésből, kézművességből

